

Köy Enstitüleri

ISSN: 1304-0227

İki Ayda Bir Yayınlanır.

Sayı 20 / Mayıs-Haziran 2010

Yönetimden

Köy Enstitülerinin kuruluşunun 70. yılı, yurdumuzun birçok yerinde yüksek katılımlı ve coşkulu etkinliklerle kutlandı. Bu kutlamalar ve etkinliklerle, eğitim dizgesinin içinde bulunduğu sorunlar bir kez daha kamuoyunun dikkatine sunulmuş oldu. Üniversitelerden, demokratik kitle örgütlerine eğitimin sorunları bir kez daha kapsamlı bir şekilde tartışılırken, çözümler ve öneriler de sunuldu.

Bu yıl etkinliklerin en büyüğü; **Kastamonu Üniversitesi'nde** gerçekleştirildi. Düzenleyenler arasında Vakfımızın da bulunduğu bu büyük bilim şölenine (Sempozyum) birçok Köy Enstitülü öğretmenimizin yanında, Köy Enstitülerine gönül vermiş toplumun her alanından insanlarımız katıldı. Bu etkinliğe 70 bildiri sunuldu. Bu bildiriler, her birine Köy Enstitüsü müdürlerinin adının verildiği oturumlarda izleyenlere sunuldu. Zaman zaman soru – yanıt biçiminde, zaman zaman da görsel sunumlarla desteklenen konuşmalarda, geleceğimizin eğitim kurumu olan Köy Enstitüleri ve orada uygulanan çağcıl eğitim geniş bir şekilde ele alındı.

Kastamonu Üniversitesi'nde yapılan bu bilgi şölenine Vakfımızı temsilen Vakıf Başkanımız **Erdal Atıcı** katıldı ve oturumlardan birinin başkanlığını yaptı. Kastamonu Üniversitesi'nde yapılan bu bilgi şöleninin, gelecekte yapılacak olan bilgi şölenlerine ve etkinliklere ışık tutacağını düşünüyoruz. Başta **Kastamonu Üniversitesi Rektörü Sayın Bahri Gökçebey**, görevliler **Berrin Gürsoy**, **Hülya Biçicioğlu** olmak üzere emeği geçenleri kutluyoruz...

Vakfımızın 17 Nisan'da düzenlediği "**Geleceksel Köy Enstitüleri Yemeği**" her yıl olduğu gibi, geniş katılımla ve coşku içinde geçti. Geceye katılan gönül dostlarımız bir yandan Köy Enstitülerinin kuruluşunu kutlarken, diğer yandan da geceye katılan sanatçıların söylediği türkülere eşlik ettiler. Gecede Vakfımızın "**Eğitim Emek**

Ödülleri" **Mahmut Makal** ve **Zeliha Kanalcı**'ya verildi. Yine gecede Vakfımıza katkılarından dolayı Güner Matbaacılık adına **Şahin Tahan Güner**'e ve Karacan Dershaneleri sahibi **Hasan Karacan**'a teşekkür plaketi verildi.

Vakfımız, "**Köy Enstitülerinin Kuruluşunun 70. Yılına Armağan**" olarak yayınladığı; "**Anadolu'da Aydınlanma Ateşini Yakanlar (Erdal Atıcı)**" ve "**TBMM Bütçe Görüşmelerinde ve Şura Toplantılarında Köy Enstitüleri 1935 – 1954 (Mustafa Aydoğan – Erdal Atıcı)**" kitaplarımıza gösterilen ilgi bizleri sevindiriyor. Çevresindeki gönül dostlarına kitaplarımızı öneren kurucularımıza ve dostlarımıza teşekkür ediyoruz.

23 Haziranda da Köy Enstitülerinin kurucusu, kuramcısı ve uygulayıcısı **İsmail Hakkı Tonguç**'u ölümünün 50. yılında etkinliklerle anıyoruz...Bu sayımızda yazılarımız Tonguç ağırlıklı oldu...

Yeni sayıda görüşebilmek dileğiyle...

Köy Enstitülerine Yaklaşım

1935 Muhtırası (Rapor)

Zarife Sakarya

İsmi köy enstitüleriyle özdeşleşen İsmail Hakkı Tonguç, bu okulların kurulup gelişmesinde büyük rol oynamıştır. 1935 yılında vekaleten getirildiği İlköğretim Genel Müdürlüğü sırasında köy enstitülerinin kuruluş ve çalışma programını hazırlar. Bu hazırlığın ilk adımı varolan durumun saptanmasıdır. Yapılan saptamalar yapılacakların da gerekçesidir. Bu nedenle bu saptamaları bilmek ve anlamak köy enstitülerini anlamak için hem gerekli hem zorunludur.

Bu nedenle öncelikle mevcut durum hakkında ayrıntılı bir rapor hazırlanır ve Bakanlığa sunulur. İsmail Hakkı Tonguç raporda konuları altı ana başlıkta toplar. Bu başlıklar şunlardır:

1. İlkokulların Durumu
2. Halk Terbiyesi Meselesi
3. İlkokulların İdari İşleri
4. Okul Binaları
5. Öğretmen Yetiştirme
6. Tedrisat ve Teftiş Meselesi

Köy enstitülerinin açılış nedeninin temelinde ilkokulların mevcut durumunun yetersizliği yer aldığı için biz de öncelikle "İlkokulların Durumu" maddesi üzerinde duracağız.

1. İLKOKULLARIN DURUMU

İsmail Hakkı Tonguç 1934-1935 yıllarına ait istatistikleri temel alarak şu değerlendirmeleri yapar.

Şehirlerdeki beş, bir kısmı da dört sınıflı resmi, gündüzlü ve yatılı ilkokul sayısı 1.178'dir. Bu 1.178 okulda 280.182 öğrenci öğrenim görmekte, 6.820 öğretmen de görev yapmaktadır. Köylerdeki okul sayısı 5.051'dir. Çoğu bir-üç sınıflı olan bu okullarda 347.071 öğrenci öğrenim görmekte, 6.960 öğretmen görev yapmaktadır. Ülke nüfusunun %10'unun ilköğretim çağına olduğu düşünülürse okula gitmesi gereken çocuk sayısı en az 1.700.000'dir. Oysa şehir ve köylerde okula giden toplam çocuk sayısı 627.253'tür. Bu durumda ülke genelinde 1.072.747 çocuk okula gidememektedir. Okula gidemeyen bu çocukların yaklaşık bir milyonu köylerde dir. Okula gidebilenler de genellikle üç yıllık okula devam edebilmektedir.

SONUÇ: İlk eğitim ve öğretim işinin en ağır ve halli en zor kısmı köylerde dir. Bu nedenle mesele daha çok köy gerçeği ve özellikleri dikkate alınarak incelenmelidir.

Eğitmen Kursları, Eğitimlik

Köylerdeki nüfus, okuma çağındaki çocuklar ve köylerin özellikleri gözden geçirildiğinde çıkan sonuçlar şunlardır:

*Ülke nüfusunun 8.000.000'u (1935 yılında toplam nüfus 16.158.018'dir.) nüfusu 400'den az 32.367 köyde yaşamaktadır. Nüfusun %50'sinin yaşadığı bu köyler ihmal edilemezler. Seviyelerini yükseltmek gereklidir. İhtiyaç duydukları malları alabilecek ekonomik bir seviyeye yükseltilmeleri zorunludur. Bu da onların üretim kabiliyet-

leri artırılarak olabilir. Bunun olmazsa olmaz koşulu okuma – yazma bilmek ve bir vatandaşa gerekli olan asgari bilgi ve becerileri kazanmaktır. Bu köylerde beş sınıflı okula gitmesi gereken çocuk sayısı nüfusun %10'u olarak en çok 40 olacaktır. Bu köylerde öğrenci sayısı 50'yi bulmadıkça; bunların her birine bir öğretmen vermek var olan koşullarda imkansızdır. Bu köyler için pratik çözümler bulmak zorunludur.

SONUÇ: Küçük köyler için eğitmen, büyük köyler için birleştirilmiş sınıflar uygulamasını başlatmak, görev yapacak öğretmeni oralarda verimli bir öğretmen haline getirebilmek için rasyonel çalışmak gereklidir.

Köy Enstitüleri

Mevcut öğretmen okulları şehirlere öğretmen yetiştirecek biçimde programlanmıştır. Çünkü, bu okullardan yetişen öğretmenlerin tabiat adamı olmadıkları, köylere ısınmadıkları, orada iş göremedikleri bir gerçektir. Öyleyse öğretmen yetiştirmede bu gerçekler gözönünde tutulmalıdır.

SONUÇ: Köyler için yeni tip öğretmen yetiştirebilmek için köy enstitüleri açılmalıdır. Köy okulu programları köy özelliğine göre düzenlenmelidir. Okul ve öğretmen köyü ileriye doğru değiştirebilmelidir.

Öğretmen Yetiştirmenin Başlıca Çareleri Şunlardır:

1. Köy okullarında çalışacak öğretmen adaylarını zengin bir kaynaktan almak ve kısa bir zamanda yoğun bir programa tabi tutarak hazırlamak.
2. Memlekette öğretmen okullarına temel oluşturacak ortaokul öğrenimini kolaylaştırmak ve kazalara hatta köylere kadar yaymak.
3. Öğretmen adaylarını köyden ve köye daha yakın çevrelerden almak. Çünkü öğretmenlerin %90' ı köylerde çalışmak zorunda kalacak.
4. Öğretmen okullarındaki öğrenci sayısını artırmak.
5. İlkokul öğretmenliğini özellikle köy öğretmenliğini cazip hale getirecek yasal önlemler almak.

Köy okulları işini çözmek için alınan önlemler sırasında karşılaşılan ve çözülmesi gereken diğer sorunlar da şunlardır:

1. Köy okulunun karakterini oluşturacak olan ders müfredat programını hazırlamak.
2. Bu programa uygun ders kitaplarını hazırlamak.
3. Programı uygulayabilecek nitelikte öğretmen yetiştirmek.
4. Okul binaları tiplerini organize etmek.
5. Köy okullarını organize etmek.

SONUÇ: Herbiri birbirinden önemli bu işlerin çözümlü için elimizde hazır ya da aynen kopye edilecek bir örnek yok. Bu işlerin çözümü için gerekenler, yerel koşulların ve özelliklerin doğrudan içine girilerek belirlenebilir.

Bir Eğitim Devrimcisi İ. Hakkı Tonguç

Mustafa Aydoğan

İsmail Hakkı Tonguç pek çoklarımızın hiç yapmadığı bir şey yapmış. Geniş bir arşiv oluşturmuş. Gelen mektupları saklamış, kendi mektuplarını kopyalı yazmış, resmi belgelerin kopyalarını almış, yerli yabancı çok kitap edinmiş onları dikkatlice incelemiş, yıl yıl not defteri tutmuş vb. Bunlar elinin altında hazır beklerken oğlu Sayın Engin Tonguç'a yerli yabancı 111 kitap, 105 yazı, 29 genel ve resmi yazı, 16 dergi, 11 gazeteyi, ayrıca babasının kitap ve yazılarını tarayarak babası hakkında kapsamlı, belgesel bir kitap yazmış, "Bir Eğitim Devrimcisi İSMAİL HAKKI TONGUÇ Yaşamı, Öğretisi, Eylemi." İlk basımı 1947'de iki cilt halinde Güldikeni Yayınevi'nce yeni basımı YKKED tarafından tek cilt olarak yayımlandı.

Tonguç hakkında başka kitapların da çıkarıldığını biliyoruz. En kapsamlısı bu. Belgesel özelliği var. Tanıtmak kolay değil. 1151 sayfa tutan ilk baskısını yeniden gözden geçirdim. Alıntılar yanındaki cilt ve sayfa numaraları birinci basımla ilgili.

İlk İzlenimler Yol Gösterici:

Orta halli bir ailenin çocuğu olarak 1893 yılında bugün Bulgaristan sınırları içinde kalan Tatar Atmaca (Sokol) köyünde doğar. İlkokulu (ilk 4 sınıf) köyünde okur. O dönemde köy okulunun yapımı, onarımı, ısıtılması köylünün işiymiş. Öğretmen maaşını da köylü veriyormuş. Ortaokulu (rüştiye) Silistre'de okur. Bu okulda hem imamlar, hem çağdaş öğretmenler görev yapmaktadır. Çağdaş olanların etkisinde kalır. Çağdaş öğretmenler muhtemelen daha çok okuması için telkinde bulunmuşlardır.

Baba daha ileri okumasına karşıdır. Amca İstanbul'da medresede okumuş, bu okuma onun üre-

tici olmasına yaramamıştır. Köy işlerine yabancılaşmış, tembel tembel boş gezmektedir. Tonguç öyle okumayı düşünmemektedir.

Annenin oluruyla İstanbul'a gelir. Lise ve öğretmen okulu vardır orada. Tanıdık diye adresi verilen bir avukat kendisini aldatır. Gene tanıdık diye adresi verilen bir paşa, "Parası olan okur, olmayan okumaz" der, yardımcı olmaz. Kendi sorununu kendisi çözmek düşüncesiyle Maarif Nazırı Şükrü Beye gider. Kastamonu Öğretmen Okuluna gönderilir. Şükrü Beyin şu sözünü unutmaz. "Kastamonu'yu beğenmezsen bana mektup yaz, İstanbul'a aldırırım." Bir bakanla mektuplaşma! Gerçekten 1,5 yıl sonra mektup yazar, İstanbul'a nakli yapılır.

Kastamonu'ya giderken yolda ilk kez kağrı görür. Köylülerin giysileri, evleri farklı. Küçük köyler, yoksul köylüler. Bunlar Rumeli ile Anadolu arasındaki farkı ortaya kor. Parasız kalır. Bolu eğitim müdürü yardımcı olmaz. Birlikte gittiği katırcı okumaya gittiğini öğrenince "Okuyup ta ne olacaksın? Mektepte seni gavur ederler" der.

Yukarıda yazılı izlenimler ilerde yapacakları için ipucu görevi görür. Ülke için neler, nasıl yapılabilir? Sonraki yaşamı, İstanbul'daki Almanya'daki eğitimi sırasında gördüklerini, okuduklarını hep bu amaca bağlantılı olarak yorumlar. Tanıdığı eğitimcilerle konuşurken de öyle.

Eğitim Ne?

Engin Tonguç'a göre kendini yetiştirme döneminde üç yönlü çalışma yapar:

1. Genel kültürünü ve bilgisini artırmak.
2. Kendi öğretmenlik dalında yenilikleri izlemek, iletirmek.

15 Nisan 2010 Kastamonu Üniversitesi Köy Enstitüleri Sempozyumu; soldan Zeliha Kanalı, Mustafa Aydoğan, Erdal Atıcı, Mehmet Başaran, Bahattin Fırtına

Kastamonu Üniversitesi Köy Enstitüleri Sempozyumu Başkanımız Erdal Atıcı'nın yönettiği Gönen oturumu

3. Eğitimbilimci olmaya çalışmak.

Şu soruları sormaya başlar:

Eğitimin amacı, gücü nedir? Niçin eğitim yapılmalı? Eğitim neye hizmet etmeli? Eğitimin toplumsal değişimdeki ağırlığı, rolü, etkisi, gücü nedir? Gerçek öğretmenin nitelikleri ne olmalı ve o ne tür görüş ve ilkelerle yetiştirilmelidir?

Giderek şu temel ilkeler görüşü haline gelir:

1. Eğitim yaşam boyu süren bir olay olmalı ve birey sürekli olarak kendini geliştirebilmelidir.

2. Eğitim ve öğretim sınırlı bir amaç olarak değil toplumsal gelişme ve değişimin aracı olmalıdır.

3. Ülke gerçekleri bilinmeyince ülkeye uygun bir eğitim düzenlemesi yapabilmek olanağı yoktur.

4. Türk Ulusunun çoğunluğunu oluşturan köylüler eğitilmedikçe devrimler başarıya ulaşamaz.

Bu ilkeler köy enstitüleri uygulamasında gündemi oluşturur.

Yoğun İş Hacmi: İlköğretimin başına getirilmiştir. Yaptığı araştırmaya göre asıl sorun köylerde ama halli de kolay değildir. İşe koyulur. Güçlükler halledilmesi için vardır diye düşünür. Yıpranırçasına çalışır.

“Gece yarısı vardıkları Biga’da ilkokuldaki masaların üstüne ikişer şilte serip birkaç saat uyurlar.”

“Gün ağarırken Kayseri’de idiler. Sanat enstitüsünün öğretmenler odasında başlarını masalara dayayıp biraz uyuklamışlardı ki...!”

“Ankara’daki işlerini gündüz bitirerek akşama doğru yola çıkmıştı. Gecelerini de değerlendirmek zorunluymuştu.”

“Oğlunun cenazesinin ertesi günü işine gitti.”

“Genel müdürlüğü sırasında yıllık izne çıkmamıştı.”

Farklı bir dinleme anlayışı vardı. “Bir konu üzerinde yorulunca dinlenmek için başka bir iş üzerinde çalışmaya başlıyor. Bunda da yorulunca, bıraktığı yerden başlamak üzere eski konuya geçiyor.”

Tonguç uzun süre (11 yıl 1 ay 18 gün) İlköğretim Genel Müdürlüğü sırasında yasaların kendisine yük-

lediği işleri yapmak için gece gündüz çalışır, başarılı olur. Uygulanan sistem başka ülkelere de önerilir. ama “başka türlü olsaydı daha iyi olurdu” diye düşündüğü bir – iki konu da var gibi görünüyor. Birisi okul yapımının üç yılda bitirilmesi. Özellikle küçük köyleri düşünerek süreyi on yıla uzatan bir formül önerir. Okul Yapım Fonu. Köy birlikleri kurulmalı, her köy her yıl bu fona bir miktar para yatırmalı. Okul yapımı sırası gelen köy fondan borç alarak okulunu yapabilecek ama on yıl doluncaya kadar ödemeye devam edecek. Konu arkadaşları arasında da konuşulmuş olmalı. Engin Tonguç öyle düşünüyor. “Okul yapımı konusunda Tonguç’un ve arkadaşlarının hiç de içlerine sinmeyecek bir çözümlenme getirilecek, iş köylülerin bedensel çalışma yükümlülüğüyle yürütülecekti.”

Köy eğitimi ile doğrudan ilgili olmayan, genel kalkınma ile ilgili İŞ HİZMET ÖRGÜTÜ kurulmasını öneriyor. Bulgaristan’da, Almanya’da kurulup işlediğini görmüş. Yol, köprü, kanal, bataklık kurutma gibi işleri imece yoluyla yapmak. Bu öneri de kabul görmemiş.

Sayıları çok olmasa da kentlerde okumak zorunda kalan köylü çocukları da enstitülere alınabilirdi. Tonguç Köy Enstitüleri Yasası çıkmadan bunu önermişti.

Sabırlı Olmak, Umudu Yitirmemek: Tonguç bir yerde şöyle diyor: “Cami, tekke ve medrese, onlardan pek farklı olmayan okul, aile ortamı elbirliği ederek milyonlarca durgun, uyuşuk, bezgin insan yetiştirmişler. Böylelerinin çoğunluğu oluşturduğu toplumlarda Batılı gibi davranmaya kalkanlar elbirliği ile tepeleniyor.”

Geri kalmış ülkelerde olan bu davranış bozukluğu Tonguç’a da uygulanır, görevden alınır. Kendisi olağan karşılar ama herkes öyle değil. Onlara sabırlı olmalarını, umutlarını yitirmemelerini önerir.

“Şimdilik sana salık vereceğim şey, ivedi bir yargıya varmayarak ağırbaşlı davranmak, incelemeye dayanarak karar vermektir.”

“Koşullar ne olursa olsun dürüstlüğünüzü, çalış-

16 Nisan 2010, Halk TV “Köy Enstitüleri ve Günümüz Eğitimi” Ahmet Yıldız, Mustafa Aydoğan, Mahmut Makal, Erdal Atıcı

17 Nisan 2010 “Köy Enstitüleri Eğitiminden Geleceğin Eğitime” etkinliği Yrd. Doç. Dr. Seçkin Özsoy, Erdal Atıcı, Mustafa Aydoğan, Prof. Dr. Zafer Gençaydın

kanlığınızı göstereceksiniz, hizmeti seveceksiniz... Size düşen görev yaşamın acımasız çarklarıyla bil-enmektir, kendinizi yetiştirmektir, çalışma aşkınızı yitirmemektir.”

“Meslekte başarı göstererek Vatana hizmet etmiş insanların soğukkanlı olmamalarına şaşırıyorum. Yı-kılmadan, umutsuzluğa kapılmadan sessizce direne-bilmek, bekleyebilmek.”

“Gerçek ne kadar acı ve sert olursa olsun onu olduğu gibi kabul ederek sınırları bozmadan, yeni yollar ve olanaklar aramak, iş başarmak için yeniden atılımlar yapmak bizim ülke insanlarının alinyazısı.”

Sabırlı olmanın da bir sınırı olmalı. Tonguç'ta bu sınır yok. Emin Soysal'a karşı davranışı tipik bir örnek. Bıçak kemiğe dayanınca “Yaşamım boyunca adı bile ağzıma almamaya karar verdiğim biri” dediği Emin Soysal'a kitabında uzunca yer veriş belki kitabın tek eleştirilecek yanı. 73 yerde adı geçiyor. Laubali mektuplarından ya da yazılarından birkaç pasaj aktarmak kendini anlatmaya yeterdi. “*Atatürk tam zamanında öldü*” diyen biri. Küfürbaz, başına buyruk.

Sabırlı oluş nitelikli çalışma arkadaşı bulmanın zorluğu olabilir; emeği geçmiş arkadaşlarını gözden çıkarmama anlayışı olabilir; onları doğru yola getirmek için eğitmeye devam düşüncesi olabilir. Ama Emin Soysal, sonraki Milli Eğitim Bakanları R. Şem-settin Sırer, Tahsin Banguoğlu hakkında eksik bilgilerini tamamlamak isteyenler için yazılanlar yararlı olabilir.

Adam Harcamaya Karşı: Enstitülerin güç koşullarında görev yapacak eleman bulunmuyordu. Bunun sıkıntısı çekiliyordu.

“Çabuk ve kıyasıya insan harcamanın iyi bir şey olmadığına inandığım için zayıf olduğumuz yerleri sizlerle güçlendirmeye çalışmayı ana ilkelere biri saydım.”

“Arkadaşları kazanabilmek için kusurlarını da gidererek yetiştirmeli.”

Adam Seçmenin Zorluğu: Engin Tonguç “İyi bir dost çevresinin yaşamı kolaylaştıracak en önemli koşul olduğuna inancı hiç eksilmemiştir” diyor. Görevden alındıktan sonra asılsız suçlamalar arttıkça o “iyi bir dost çevresinin” daraldığı da görülüyor. Bu daralma kendisini, adam bulmanın hayli zor olduğu dönemde az da olsa yanlış seçme yaptığı düşüncesine götürmüş olabilir mi? Kendisi için tamam ama etrafındaki bazıları için “inancı hiç eksilmemiş” denebilir mi? Aydın yerine okumuş dense daha mı yerinde olurdu?

“Aydın denilen şey ne malmış bizde. Bunlar insanı çileden çıkarıyor.”

“Demokrasi denen rejim için en büyük tehlike düşünmeyen aydından gelirdir.”

“Köy Enstitüsü yasalarına karşı gelenler aslında büyük vatandaş kitlesinin okumasını, aydınlanmasını istemiyorlardı. Asıl engel yine aydınlarımızdan geliyor.”

“Giderek yorulan uzaklardaki dostlar, yıpranan eskiyen dostluklar.”

“Meslektaşların çoğu küçük şeylerin peşine takıldılar, bayağılıklara daldılar.”

“İnsanlar bir ülkeye bağlanmaktan vazgeçince nasıl korkunç bir çukura düşüyorlar değil mi?”

“Yıllardır görünmeyen bir yığın dost 27 Mayıs-tan sonra ortaya çıktı.”

Tonguç görevdeyken inandığı ilkelerden sapmadı. Kendisini ve köy enstitüsü düşüncesini savunan etkili bir güç kendisini destekliyordu ama bu düşüncüyü doğru bulmayan, Atatürk ve İnönü'ye açıktan karşı gelemediklerinden pusuda bekleyen karşı güç olduğu da biliniyordu. Tonguç'un işi zordu. “Köylü-yü gaz veya bezir çirasından ayırıp da elektriğe kavuşturmak bir ülkü olmamalı. Bunu yapmak köylü-nün rahatını, esenliğini bozmak demek olurdu” diyen partinin üst düzey bir yetkilisi idi.

Kitapta ustaca yer verilen konulardan birisi de o dönemde çıkarılan yasalar, toplanan şuralar, yazdığı kitaplar hakkında açıklamalar, yorumlar. İşlerin özünü kavramamıza yardımcı oluyorlar.

Eğitmenler: “Tonguç'a göre eğitmen geçici bir çözüm değildi” diyor Engin Tonguç. Ama Tonguç Rauf İnan'a yazdığı 22.02.1936 tarihli mektupta “Nüfusları 150'den aşağı köyler için öğretmen verebileceğimiz zamana kadar” der. Böylesi daha doğru olmalı. Hasan-Âli Yücel de aynı görüşte. Eğitmen yerine öğretmen görevlendirilerek o düzen bugün de uygulamaya konabilir.

1946'dan sonra: Görevden alındıktan sonra çok rahat, huzurlu bir yaşam sürdüğü söylenemez. Küçük düşürme amaçlı atamalar, iftiralar, mahkemeler, açığa alınmalar, geçim sıkıntıları, bir süre sonra da sağlık sorunları. Bunların çalışmalarını aksattığı anlaşılıyor. Başladığı ya da planladığı 4 kitap ile 3 ansiklopediyi sonuçlandıramıyor. 1947'den sonra gazete ve dergilerde de çok yazısı çıkmıyor. Oysa o tarihe kadar yazdıkları binlerce sayfa, kitap olarak 12 kitap, 100'ün çok üstünde makale.

Niçin Suskunluk: İnönü köy enstitülerini hem açtı, hem kapattı diye eleştirilir. Tonguç da kapatılırken sessiz kaldı diye. Kitapta Tonguç'un sessiz kalışının gerekçeleri de bulunabilir iki Tonguç'un ağzından.

“Sırası geldikçe sözle değil işle yanıt vermek. Aslında sakat olan o düşünceleri yıkmaya yeter.”

“Doğru olan yolumuzda bunlara kulak asmadan yürüyeceğiz.”

“Şimdi doğru olan, akla uygun olan, tartışmalar içinde boğulup kalmak değil yapılabileceklerin en çoğunu gerçekleştirmeye çalışmak.”

“Durumu enstitüler için en az zararlı atlatmaya çalışmak bundan sonraki görevimiz olmalı.”

“Hiç de elverişli olmayan bugünkü ortamda kişisel çıkışların yarardan çok zararı olur.”

“Olaylar karşısında duygusallığa kapılmamak, iyice hesaplamadan tepkiler göstermeye kalkışmamak önemli. Akli kullanmak, güçler, güç dengelerini, koşulları iyi hesaplamak. Yapılması gereken buydu.”

“Açık bir tartışmaya girmeyi, yapılan işleri böyle bir tartışmanın konusu yaparak hırpalatmamak bakımından doğru bulmamış olmalıydı.”

Bazı Alıntılar:

“Önce bilinçlendirilmiş yeni tip insanı yaratmak gerekiyordu. Köyün içten canlandırılması bu demektir. Bu insan kalkınmayı sağlamak için ağırlığını koyacak ve onu gerçekleştirecekti.”

“Kurumlar ve ilkeler büyük kitleye maledildikçe çalışmaların sonu gelmez.”

“Elimden gelse tüm dünya okullarının programlarına insanın insanı sömürmemesi adlı bir ders koyardım. Bizde mideye gidecek besine ilgi gösteriliyor ama beyini besleyecek şeylerden ürkülüyor.”

“Tapınılacak güç olarak paranın çevresinde dönülüp dolaşılıyor. Kültürsüz, ülküsüz, uyuşuk, konfor düşkünün insanlardan başka türlü bir şey beklemek boşuna.”

Engin’e göre Tonguç; “Ülkesindeki insanların yaşadığı bir düzenin üstünde bir yaşantıya özenmez, bunu bir tür haksızlık sayardı.”*

* Köy Enstitüleri ve Tonguç hakkında yazarlar, konuşanlar temel kaynaklardan yararlanmıyorlar hata yapmaktan, yanlışlıklara düşmekten kurtulamazlar. Bunu hep görüyoruz. Sayın Engin Tonguç’un kitabı temel kaynak niteliğinde, doğrulara yönlendirme niteliğinde. Dikkatlice okunmalı.

Yeni basımlarında şu düzeltmeler yapılırsa iyi olur:

1/501 (1. Cilt s. 501) 184 maddeli yönetmelik 1947’de çıktı. Daha önce yok.

2/274 Tonguç’un ayrılışı 21.09.1946 olacak.

2/22 Köy öğretmen okullarının açılışı 1926 değil 1937 olmalı.

2/132 Dergi altı sayı değil sekiz sayı çıktı.

2/219 YKE 47 değil, 42 mezun verdi. Gelen öğrenci 62 değil 80 olmalı.

1/532 Çifteler ve Kızılçullu ilk mezunlarının hepsi (103 kişi) Hasanoğlan’a geldi. Altı ay sonra 50’si döndü.

2/25 YKE mezunlarının bölge okullarına da öğretmen yetiştireceği yönetmeliğin amaç maddesinde yok. Gösterilen kaynakta da yok. Ama Tonguç sonradan yaptığı bazı konuşmalarında öyle bir amaçtan söz eder. Örneğin 1946 şurasında.

Ekmekçi’den

Öğretmenler Günü’nün kutlandığı sırada, kimi öğretmenlerin işsizlikten garsonluk yaptıklarını öğrenince nasıl üzuldüm. Öğretmenin dersini, öğrencisini sevmesi için, öğretmenlik uğraşının da “sevimli” duruma getirilmesi gerekir. Toplumda öğretmen itilir kakılırsa, “hor” görülürse nasıl gönlüyle çalışabilir?

Eğitimci Tonguç sık sık söylerdi. Şöyle:

- Köyde mezarı olan tek kamu görevlisi, tek aydın öğretmendir. Bu daha da çok olacaktır...

Rauf İnan, Tonguç’un bu sözü üzerine eklemişti:

-Atatürk’ün devrimlerini halka götüren tek aydın da öğretmendir.

Köy enstitüleri kurulurken köylü çocuğu öğrencilere taş kırılarak entitüler yapılabildi. İnsanın hiç gönlü olmasa taş kırar mı?

O kurumları tuzla buz etmeseydik, bugün Türkiye’de okur-yazar olmayan kalmayacaktı. Bu az şey miydi? Yine de geçmişe dönerek yakınmanın gereği yok. Yol yakinken öğretmenleri, gençleri değerlendirmesini bilmeli. Onlara düşman kesilmemeli. Aralarında geçmişte, yanlışlara düşmüş olanlar bulunsa da, onları kazanmaya bakmalı.

25 Kasım 1981

Yönetim Kurulu Üyemiz
Nursel Ceylan 24 Nisan 2010 tarihinde
Ender Özsarıkaya ile yaşamını birleştirdi.
Ömür boyu mutluluklar dileriz.

Eğit-Der Eskişehir Şubesi kuruluşunun 70. yıldönümü etkinliği gereği, 26, Nisan’da Hasanoğlan gezisi düzenledi.

23 Nisan 2010 Ortaca Eğitim Sen “Köy Enstitüleri” etkinliği

İsmail Hakkı Tonguç'un İlköğretimle İlgili Anayasa Maddeleri Taslağı

Tonguç 1960 Mayısından sonra yapılması düşünülen Anayasa'da İlköğretimle ilgili bulunmasını istediği konuları madde halinde saptamış, görüşlerini almak üzere arkadaşlarına vermişti. Tartışılmasını istediği taslak şöyleydi:

"İlköğretim zorunlu ve parasızdır. 7. yaşa basan kız erkek her çocuk 15. yaşını tamamlayıncaya kadar, laik okula, teknik okullara ve kurslara devam etmeye zorunludur.

- Zorunlu öğrenim çağında bulunan her çocuk öğrenim süresince:

a) Yaşam okuluna özgü ilkeleri uygulayabilecek öğretmenlere kavuşmak;

b) Sağlığı koruyucu olanakları elde etmek,

c) Çağdaş bir okul binasında okumak ve eğitilmek,

d) Kitaplardan, öğretim araçlarından yararlanmak,

e) Öğrenimi süresince taşıt araçlarından parasız yararlanmak haklarına sahiptir.

- İlköğretim ve öğretim kurumlarının amacı, öğrencileri Türk toplumsal, ekonomik bünyesine en iyi bir şekilde uyum sağlayacak cumhuriyetçi ve laik vatandaşlar olarak yetiştirmektir.

- İlköğretim kurumlarında sınıf mevcudu 50 öğrenciden fazla olamaz. Bu kurumlara devam eden öğrenciler yılda en az 200 gün öğrenim görürler. Günlük öğrenim süresi 5 ders saatinden az olamaz.

- Zorunlu öğrenim çağında bulunan çocuklar Devlet okullarından başka okul ya da derslere devam edemezler.

- Bakılmaya muhtaç kimsesiz çocuklar, zorunlu öğretimi tamamlayıncaya kadar Devlet tarafından eğitilirler.

- İlköğretim harcamaları Devlet, Özel İdare, Belediye ve Köy bütçelerine konulacak ödeneklerle ve Devletçe kabul edilen yardımlarla karşılanır.

- Herhangi katmandan olursa olsun, her normal çocuk, özellik ve yeteneklerine göre her derecedeki okullarda öğrenim görmek hakkına sahiptir.

- Zorunlu eğitim kurumlarında Devletin resmi dilinden başka dille öğretim yapılamaz.

- Yetişkin halktan okuma yazma bilmeyenler, okur yazar duruma gelmelerini sağlayacak, halk eğitimi ile bezenmelerine yarayacak, örgütlere ve kurumlara kavuşmak hakkına sahiptirler.

- Köylerde ve köy niteliğinde olan beldelerdeki halk, oturduğu yerlerin gereksinim ve özelliklerine en uygun laik eğitim kurumlarına kavuşmak hakkına sahiptir.

- Siyasi partiler, zorunlu ilköğretimin, halk ve meslek eğitiminin sanat ve bilim alanındaki çalışmalarını hızını engelleyecek girişim ve hareketlerde bulunamazlar."

Ekmekçi'den

"Bir arkadaşımın Tonguç'un evine gitmiştik 1959'lar da. Daha önceleri yalnız adını ve yaptıklarını duyar, okurdum. Adını uzun zaman gazetelerde göremezdim. Tonguç'la görünmek, onu sık sık ziyarete gitmek polisteki dosyaları kabarması demekti mutlaka.

İlk tanıştığımızda evindeydik. 'Nereden' diye arkadaşım sordu. Ben, 'Konyalıyım efendim' diye karşılık verdim. 'Tamam öyleyse İvriz'den' diye güldüler. Köy enstitülerin küçük çocukları sorduğu zaman da öyle konuşurdu bazen: 'Kepirtepeli ne yapıyor, İvrizli ne alemde?' derdi. Köy enstitüleri kapatılmış, köküne kibrit suyu dökülmüştü. Enstitülerin açılmasını, bu yararlı kurumların çıkarıcıların direnmesine aldırmadan, ulus yazarına yeniden hizmete girmesini isteyen gençlik daha sesini yükseltmemişti. Daha 27 Mayıs olmamıştı.

Evinde ziyaret etmekten nasıl mutluydum bilemezsiniz. Bana devleşen yaptıklarının bir gün Türk gençliğince iyice anlaşılacak, tamamlanacağına güvenen bir 'bekleyen adam' anıtı gibi gelmişti Tonguç...

Tonguç'u görmeden başlamıştım 'Köy Enstitüleri'ni olay yapmaya. Bu olayı gazetelere aktarmaya. Köylü çocuğuydum. Basında bu haberler çıkınca, gözler çevrilivermişti gerçeğe. İktidardakiler kızıyorlardı. Gericiler kızıyorlardı. Benim nerede ne okuduğumu bilmeyenler, çoğu gazeteciler, 'O da Karaoğlan Köy Enstitüsündenmiş!' dediler, yüzümün esmerliğine bakıp.

Bir yol evinde görüşmüş, tanımıştım dedim. Gözümde tanıdıkça büyüyen Tonguç, bir gün habersiz, çalıştığım gazetenin bürosuna çıkageldi. Çalışıyordum. 'Sen işine bak' dedi. 'Ben bir kahveni içip gideceğim...'

Her Sayıda Bir Enstitü

İvriz Köy Enstitüsü

Hacı Angı

İvriz Köy Enstitüsü adını, Enstitünün kurulduğu yerin 9 km. doğusundaki İvriz köyünden almaktadır. Köy, Toros Dağlarının İç Anadolu'ya bakan yamacında derin bir vadinin önünde kurulmuştur. Bu köyden doğan ve Ereğli ovasına yaşam veren bir su kaynağı vardır. Bu kaynağın doğduğu yerdeki kayalara Hititler yıkıldıktan sonra bu yörede hüküm süren TVANA KRALI WARPALAWAS tarafından yaptırılan bir kaya anıtı vardır (İ.Ö. 742).

Kuruluş ve İnşaatı:

İvriz Köy Enstitüsü 11 Kasım 1941 günü geçici olarak Konya Ereğli'sine bağlı Zanapa bucağındaki tamamlanmamış yatılı bir bölge ilkokul binasında açılmıştır. Bu binanın noksanlarını süratle tamamlamak üzere Adana-Düziçi Köy Enstitüsü öğrencilerinden bir yardımcı ekip gelerek, bu çok zor koşullar içinde başarılı işler görmüştür. İvriz Köy Enstitüsü, Düziçi Köy Enstitüsü'nün yardımlarıyla gelişmiştir denilebilir.

İvriz Köy Enstitüsünün asıl kurulacağı yer, Gaybi, Durlaz, Dedeköy köylerinin civarında, Zanapa ile Ereğli arasında, Ereğli'ye 10 km. uzaklıktadır. Burası 1) Tren yoluna yakınlığı, 2) Gerek tarım, gerekse tarım ve içme sularının kolayca sağlanması, 3) Bölgesine giren illere yakınlığı ve bu valiliklerle haberleşmenin kolayca sağlanması. 4) Sıtımali sahalardan hem uzak, hem de yüksek oluşu ve kuzey rüzgarlarına açık bulunuşu, 5) Yakınındaki köylerin özellikle meyvacılık ve sebzeçilik yönünden müsait araziye sahip olmaları, 6) İnşaat malzemesinin esasını oluşturan taş ve kumun yakında bol miktarda ve çok iyi cinsten oluşu, 7) İvriz'den Ereğli Bez Fabrikası'na giden elektrik hattının İvriz Köy

Enstitüsü'nün arazisi içinden geçmesi nedenleriyle ENstitü'ye en uygun yer olarak seçilmiştir.

1941 yılı kışı Zanapa İlkokulu'nda geçirilirken bir taraftan arazi istimlakine girişilmiş ve yukarıda adları geçen köylerin civarında (2500 dönümlük) bir alan sağlanmıştır. Bu arazinin bir kenarından İvriz çayı ve bu çaydan alınan bir su arkı geçmektedir. Gaybi köyünün yamaçlarına bu toprakların kuzey ve batısında Ereğli ovası alabildiğine uzayıp gitmektedir.

Yapılacak binaların yerleşim planı ve projeleri yarışmasında Yüksek Mimar Prof. Dr. Mühendis Mukbil Gökdoğan, Yüksek Mühendis Mimar Eyüp Kömürçüoğlu ve Yüksek Mimar Emin Necip Uzman'ın ortak projesi kazanmış ve uygulama projesi doğrultusunda gelişmiştir.

Sonra Akçadağ, Düziçi, Çiftler, Pazarören, Kızılçullu'dan gelen yeni ekipler de yaptıkları tesislerle kuruluşu kolaylaştırmışlardır.

İvriz Köy Enstitüsü'nün Kurucu Müdürü Recep Gürel'dir (1941-46), ikinci müdür İsmail Safa Güner (1946-1948) üçüncü müdür İhsan Baykal'dır (1948-1953).

Enstitü'den 1951-1952 öğretim yılı sonuna kadar 25'i kız, 490'ı erkek olmak üzere 515 öğretmen, 1948 yılına kadar 1 kız 318 erkek olmak üzere 319 eğitim mezun olmuştur.

Enstitü Konya, Niğde, ve İçel'in Mut ilçesinden öğrenci almıştır.

Enstitü Haziran 1947'den itibaren "İvriz" adında eğitim-kültür dergisi çıkarmaya başlar. Dergi 34 sayı çıkmıştır.

Eğitim Emek Ödülü: Çankaya Bel. Bşk. Yrd. Ali Ulusoy, Mahmut Makal, Erdal Atıcı, Zeliha Kanalcı

Hasan Karacan'ın teşekkür plaketi kardeşi Deniz Karacan'a verildi.

Vakfımızdan Haberler

- 14-15-16-17 Nisan 2010 tarihinde, Kastamonu Üniversitesi öncülüğünde Vakfımızın da düzenleyicileri arasında yer aldığı, “**Köy Enstitüleri Sempozyumu**”na Vakfımız adına Erdal Atıcı katıldı. Vakfımızın üyelerinden Mustafa Aydoğan, Zeliha Kanalıcı, Niyazi Altunya, Mustafa Gazalıcı ve Güler Yalçın da bildiri sundular.
- 16 Nisan 2010’da Halk TV’de “**Günümüz Eğitim Sorunları ve Köy Enstitüleri**” konulu bir açık oturum düzenlendi. Açıkoturumu Ahmet Yıldız sundu, konuşmacılar: Mahmut Makal, Mustafa Aydoğan ve Erdal Atıcı’ydı.
- 17 Nisan 2010’da Çankaya Belediyesi Çağdaş Sanatlar Merkezi’nde “**Köy Enstitüleri Eğitiminden Geleceğin Eğitimine**” başlıklı bir etkinlik düzenledik. Oturum başkanlığını Erdal Atıcı’nın yaptığı açık oturumun konuşmacıları; Mustafa Aydoğan, Yrd. Doç. Dr. Seçkin Özsoy ve Prof. Dr. Zafer Gençaydın idi. Etkinlik öncesi Ali Yalçın bağlamasıyla türküler söyledi. Haldun Cezayirlioğlu da bir kitap sergisi açtı.
- 17 Nisan 2010 akşamı saat 19.00’da Çankaya Belediyesi Vedat Dalokay Kokteyl Salonu’nda “**Geleneksel Köy Enstitüleri Yemeği**” düzenledik. Yemekte “**2010 Eğitim Emek Ödülü**” Zeliha Kanalıcı ve Mahmut Makal’a verildi.
- 17 Nisan 2010 Kayseri Eğit-Der ve ADD tarafından “**Köy Enstitüleri**” konulu etkinliğe H. Nedim Şahhüseyinoğlu konuşmacı olarak katıldı.
- 17 Nisan 2010’da Artvin Belediyesi ve vakfımızın işbirliği ile “**Eğitim Sorunları ve Köy Enstitüleri**” konulu bir etkinlik düzenlendi. Etkinlikte Prof. Dr. Mehmet Tomanbay, Ekrem Kabay ve Vedat Tatar konuşmacı olarak yer aldılar. Etkinlik sonunda Ekrem Kabay vakfımızın plaketi ve vakıf yönetim kurulu teşekkür mektubunu Artvin Belediye Başkanı Dr. Emin Özgüne takdim etti.
- 17 Nisan 2010’da Tarsus’ta ADD tarafından bir “**Köy Enstitüleri**” etkinliği düzenlendi. Etkinliğin konuşmacıları ADD Tarsus Şube Başkanı Bayram Avşar ve Aydın İpek’ti. Etkinlik akşamı “**Köy Enstitülerinin kuruluşunun 70. yılı**” yemeği yapıldı.
- 19 Nisan 2010 Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü’nde “**Köy Enstitülüler Anlatıyor**” etkinliği yapıldı. Etkinliği Prof. Dr. Oğuz AYTEPE yönetti. Konuşmacıları Ali Dündar, Eyyüp Yaşar ve Cavit Alpaslan idi.
- 19 Nisan 2010’da Zonguldak Çaycuma Eğitim-Sen Temsilciliği, 65 ilköğretim okuluna Köy Enstitülerinin kuruluşunun 70. yılı anısına toplanan 5000 kitap dağıtıldı. Aynı gün akşamı Köy Enstitülü öğretmenlerle okullarda çalışan öğretmenler buluştu. **Eğitim-Sen Çaycuma temsilcisi İsmet Akyol’un** hazırladığı etkinliğe, vakfımız adına **Nedim Şahhüseyinoğlu ve Mustafa Aydoğan** katıldı.
- 21 Nisan 2010’da Eskişehir’de Tepebaşı Belediye Başkanı Ahmet Ataç’ın yönettiği, Mustafa Gazalıcı ve Mustafa Aydoğan’ın konuşmacı olarak katıldığı etkinlikte “Köy Enstitülerinden Kalanlar” konuşuldu.
- 23 Nisan 2010 Cuma günü saat 13.30’da Muğla/Ortaca Eğitim-Sen Temsilciliği tarafından düzenlenen “**Köy Enstitüleri**” etkinliğinde vakıf başkanımız Erdal Atıcı konuşma yaptı. Akşam da “Köy Enstitülerinin kuruluşunun 70. yılı yemeği” yapıldı. Geceye Başkanımız Erdal Atıcı, Ortaca Belediye Başkanı Hasan Karaçelik, Eğitim Sen Ortaca Temsilcisi Ömür Yolcu ve birçok öğretmen katıldı.
- 6 Mayıs 2010’da Radyo Karadeniz’de “Köy Enstitüleri ve Eğitim” konulu bir program yapıldı. Sami Gökçe’nin hazırladığı programa konuşmacı olarak Başkanımız Erdal Atıcı katıldı.
- 7 Mayıs 2010 Cuma günü Cumhuriyet Gazetesı’nin kuruluşunun 86. yılında Ankara Bürosu’ndaki kutlamalara Vakıf Başkanımız Erdal Atıcı ve Vakıf Yönetim Kurulu Üyemiz Ali Kınacı katıldı...
- Vakıf merkezimizin alınmasında büyük katkı sağlayan Asiye Eliçin ölümünün I. yılında Vakıf yönetimince anıldı.
- Vakıf üyemiz Nesrin Güngör Karaman’da 17 Nisan 2010’da yerel bir kanalda “Köy Enstitüleri” etkinliği yapıldığını bildirdi.
- Vakfımızın kuruluşu sırasında yazılarıyla büyük katkı sağlayan Mustafa Ekmekçi’yi 21 Mayıs 2010 tarihinde mezarı başında, Cumhuriyet Ankara Bürosu’nda andık...
- 29 Mayıs 2010 İzmir Seferihisar’da Köy Enstitüleri Paneli’ne Mustafa Aydoğan, Erdal Atıcı ve İlhan Alkan katılacaktır.
- 23 Haziran 2010’da Köy Enstitülerinin kurucusu, kuramcısı ve uygulayıcısı İsmail Hakkı Tonguç’u ölümünün 50. yılında etkinliklerle anıyoruz.

Şahin Tahan Güner’e teşekkür plaketi Naciye Makal tarafından verildi.

19 Nisan 2010 “Köy Enstitülüler Anlatıyor” etkinliği Prof. Dr. Oğuz AYTEPE, Eyyüp Yaşar, Cavit Alpaslan, Ali Dündar

Neler Okuyalım

KÖY EĞİTİM SİSTEMİ

Zarife Sakarya

KÖY ENSTİTÜLERİ

İlkeleri, Uygulaması, Günümüz ve Yarın İçin Önemi

Köy enstitülerinin mimarı Tonguç'a göre, bir sorunun sağlıklı biçimde çözülebilmesi için önce o sorunun ne olduğu ve nasıl olduğunun bilinmesi gerekir. Sayın Mustafa Aydoğan da aynı ilkeden hareket ediyor. Bu kitabı yazış nedenini, kitaba yazdığı önsözde özetle şöyle belirtiyor: Köy enstitüleri ile ilgili şimdiye değin yayımlanmış pek çok kitap, makale, rapor ve araştırma var. Bu durum çok sevindirici. Ama yaygın bir eksiklik de dikkat çekici. Her araştırmada olduğu gibi Köy Enstitüleri konusunda yapılacak araştırmalarda da birinci elden kaynaklara başvurulmalı. Yani Yücel ve Tonguç'un yazdıklarından, söylediklerinden hareket edilmeli, köy enstitüleri ilk elden, asıl kaynaklar kullanılarak anlatılmalı.

Ülkemizde uygulana gelen eğitim sisteminin insanlarımızı ileriye taşımadığı, bir sorunlar yumağı olduğu yadsınamaz bir gerçek. Köy enstitülerinin temel ilkelerini yürürlüğe koyacak, halkçılık ilkesine öncelik tanıyacak yeni bir eğitim sistemi ile bu sorun çözülebilir. Öyleyse bunun gerekleri de ortaya konmalı. Size tanıtmada hayli geç kaldığımız kitabında Sayın Mustafa Aydoğan bu iki sorumluluğu yükleniyor ve başarıyla da yerine getiriyor.

Sayın Aydoğan kitabının giriş bölümünde Köy enstitülerinin iki başlıkta incelenmesi gerektiğini belirtiyor. 1. Köy enstitülerinde ve sistemin diğer kurumlarında -Yüksek Köy Enstitüsü, köy okulları, bölge okulları, eğitim kursları- uygulanan öğretim yöntemi. 2. Eğitim politikası olarak Köy Eğitim Sistemi. Öğretim yönteminin bugüne kadar ağırlıklı olarak ele alındığını, uzmanların da köy enstitülerinde uygulanan yöntemlere karşı gelmediğini belirterek özellikle ikinci noktanın yani sisteme ayrıcalık kazandıran ilkeler, özellikler, uygulamalar üzerinde durmanın önemli ve gerekli olduğunun altını çiziyor.

Temelde Köy Eğitim Sistemi'nin özelde köy enstitülerinin incelendiği kitap ilk elden kaynaklara dayanılarak hazırlandığı gibi bu konular üzerinde araştırma yapacaklara da yol gösterici nitelikte. Kitap sekiz bölümden oluşuyor. Birinci bölüm Köy Eğitim Sisteminin ilkelerinin belirlenmesinde etkili olan gerekçelere ayrılmış. İkinci bölüm, Köy Eğitim Sistemine ayrılmış. Bu bölümde ağırlıklı olarak sistemin temel ilkeleri ve bu ilkeleri hayata geçirecek örgütlenmenin yapılanması anlatılıyor. Üçüncü bölümde köy enstitüleri ele alınıyor. Köy enstitülerinin sahip olduğu özellikler iş eğitimi, demokrasi için eğitim, okuma alışkanlığı, bölgesel kurumlar olması, köy sağlığı başlıkları altında tek tek açıklanıyor.

Dördüncü bölüm Tonguç'un Anadolu Üniversitesinin çerkişeri olarak gördüğü Yüksek Köy Enstitüsü'ne ayrılmış. Bugün ülkemizde yüksek öğrenimde yaşanan sorunlara nasıl örnek olabileceği ile ilgili ilginç tespitler yapıyor.

Beşinci bölümde Köy Eğitim Sisteminin devre dışı bırakılışı ve Köy Enstitülerinin kapatılması ele alınıyor. Daha enstitüler kurulurken Meclisteki konuşmalardan, oylama sırasındaki davranışlardan etkili bir karşı görüşün olduğuna, kurucuların da bu durumun farkında olduklarına dikkat çekiliyor. Enstitülere karşı çıkanların görüşleri eğitsel, toplumsal, ekonomik, yönetsel, siyasal nedenler başlığı ile beş maddede açıklanıyor. Bölüm, Yüksek Köy Enstitüsü'nün kapanışı ile tamamlanıyor.

Altıncı ve yedinci bölümler yeniden açılma ve Köy Enstitüleri uygulamasından çıkan sonuçlara ayrılmış. Köy enstitülerinin

açılışına temel oluşturan halkçılık anlayışının, yeniden egemen kılınmasının, günümüz eğitim sorunlarının çözümü için zorunlu sayılması çıkarılan en önemli sonuç.

Kitap yazarın daha önce farklı yerlerde çıkmış bildiri ve yazılarının yer aldığı ekler adlı sekizinci bölümle son buluyor.

Birey dünyaya geldiğinde birçok bilgiyi, kültürel değer yansımasını, inancı, alışkanlıkları toplumda hazır bulur. Bunları eleştirisini yapmadan, yapmadan toplumsallaşma süreci ile doğrudan benimser. Daha sonra tüm olayları, kurumları, kişileri bu kalıpların doğrultusunda algılar. 20. yüzyıl düşünürlerinden Husserl gerçeği ,gerçeğe uygun biçimde algılayabilmemiz için her türlü koşullanmışlığın, önyargı ve kabullenmenin dışına çıkmalıyız, tüm bunları paranteze alarak yok saymalıyız der. Sayın Mustafa Aydoğan'ın kitabı Köy Eğitim Sistemi ve Köy Enstitüleri ile ilgili her türlü önyargıyı, kabullenışı paranteze alıp, enstitülerin öz olarak olduğunu doğrudan anlamamıza, tanımamıza; fikir sahibi olmadan önce bilgi sahibi olmamıza olanak sağlıyor. Kitap Mustafa Aydoğan'ın kendi yayını. Ona 0 312 418 61 98 nolu telefondan ulaşabilirsiniz. Ellerinize sağlık öğretmenim.

23 Nisan 2010 Ortaca'da Emekli Öğretmen Günür Karaağaç'ın açtığı "Köy Enstitüleri fotoğraf sergisi"

Yitirdiklerimiz

- 1- Ahmet Vural
Hasanoğlan Mezunı, 13.02.2010
- 2- Hasan Serinken
Kızılcıllı K.E. Mezunı, 05.03.2010
- 3- Maksut Şahin
Kars Cilavuz K.E. Mezunı, 04.03.2010
- 4- Prof. Dr. M. Baki Rahmi Dirican
30.04.2010

Vakfımız üyesi Prof. Dr. M. Baki Rahmi Dirican'ı 30 Nisan 2010 tarihinde yitirdik. Ailesine ve sevenlerine başsağlığı dileriz. Işıklar içinde yatsın.

Neler Okuyalım

Anadolu'da Aydınlanma Ateşini Yakanlar

Müberra Baltacı

Yazar Erdal Atıcı'nın "Köy Enstitülerinin 70'nci Yılına Armağan"ı olduğunu belirttiği ANADOLU'DA AYDINLANMA ATEŞİNİ YAKANLAR, "Köy enstitüleriyle nehir söyleşiler" serisinin bir özeti olduğunu görüyorsunuz. Kitapta sırasıyla Mahmut Makal, Dr. Engin Tonguç, Mustafa Aydoğan, Naciye Makal, Hasan Nedim Şahhüseyinoğlu, Pakize Türkoğlu, Prof. Dr. Ayşe Baysal Talip Apaydın, Halit Çelenk, Halise Apaydın, Eyüp Yaşar ve Osman Şahin'le yapılan söyleşiler yer alıyor. Söyleşileri okurken onların ortaklığı dikkat çekiyor; Fakat bu, anlatılanlara tekdüzelik değil, tutarlılık kazandırmış. Kimi (H.N. Şahhüseyinoğlu), yalınayak, don gömlekle kuzu, davar ve sığır güttüğü köyünden köy enstitüsü müdürünün girişimiyle, kimi (Ayşe Baysal), sağlıksız tarla, bahçe işlerini iyi yapamayan, güçsüz biri olduğundan, kimi (T. Apaydın), okuma isteğiyle çırpındığından, kimi (P. Türkoğlu), "Topal" sanılıp okula gidişi engellenir korkusuyla su taşırken burkulan ayağının üstüne tüm acısına rağmen bastığından... Köy enstitülü olabilmış.

Pakize Türkoğlu (s. 139), Hangi yaşta olursa olsun, öğrencinin, eğitimden öncelikli beklentisinin iyi kabul görmek, itilip kakılmamak olduğunu belirttikten sonra, kendilerine ilk günden tek tek önem verildiğini; karma eğitim ortamı yaratılırken atılan adımların sağlamlığını vurguluyor. "Biz yeni yetme kızlar olarak bir erkek kalabalığı içinde olduğumuzu hiç hissetmedik." diyor.

Yazar, sorularıyla köy enstitüsü öğretmenleriyle günümüz öğretmenlerinin; eğitim programlarının karşılaştırılmasını sağlamış. Mahmut Makal (s. 16), öğretmenlerin okullara seçilerek atanan cumhuriyet öğretmenleri olduklarını, köy çocuklarını korumayan öğretmenlerin köy enstitülerinde kalamadıklarını vurguluyor. Eyüp Yaşar (s. 254): "Öğretmenler, bizim her şeyimizle ilgileniyordu; Hem annemiz hem babamız hem rehberimiz hem sırdaşımız oldular." diyor. Talip Apaydın (s. 254), Enstitülerinin kuramcısı, kurucusu ve yöneticisi İ. Hakkı Tonguç'un enstitü müdür ve öğretmenlerini titizlikle seçtiğini, köylerin geri kalmışlıktan kurtulması için emeğe saygılı, halkçı, çocuklu bir yurtseverlik duygusuyla donanmış aydınlar yetiştirmek gerektiğini biliyordu, diyor. Mahmut Makal'ın: "Tuğlasından kiremidine göre her şeyi elimizden çıkan atölyelerde öğrenciler, araba yapmayı öğreniyor, köye giderken bu arabalara binip gidiyorlardı." sözleri ile 70 yıl sonra gelinen noktada eğitimin içinin ne denli boşaltıldığını, niteliksiz, tüketici, yabancı hayranı ve bencil kuşaklar yetiştirildiği gerçeğiyle içiniz acıyarak yüzleşiyorsunuz.

Yanıtlarda en çok vurgulanan konu" çok kitap okunduğu, okunanların tartışıldığı. "İki yıl içinde çeviri yapacak kadar dil öğrenen; heykel döken, resim yapan; saz, mandolin, akordeon, keman çalan; dergi çıkaran; bahçe zamanı bahçede, hasat zamanı tarlada çalışan; koyunlara, ineklere bakmayı öğrenen, yoğurt, peynir yapan çocuklar. Erkek öğrenciler marangozluk, yapıcılık alanlarında eğitilirken, kızlar, dikiş nakış öğreniyor. Öğrenmek mutluluktu, diyor. H. Apaydın: "Dövüşmek, sövüşmek kimin aklına gelirdi? "Osman Şahin kaleme aldığı öykülerin bir-

çok dile çevrildiğini anlatırken öykü serüveninin temelini yine "Her şeyi araştırın, yazın." diyen hocalarının attığını vurguluyor. Eyüp Yaşar (s. 255), Pazarören Köy Enstitüsünden söz ederken: "Tabii bu demokratik ortam ve tartışmalar biz öğrencilerin toplum karşısında rahat konuşmamıza, gerektiğinde haklarımızı savunmamıza, kişiliğimizi geliştirmemize katkıda bulundu... Enstitüde bize aşılana o idealist duygular, köyde başaramayacağımız hiçbir şey olmadığını duyumsatıyordu." diyor.

Yazarın, saldırıların başlaması ve enstitülerin yıkılışı süreciyle ilgili sorularına da açık yanıtlar verilmiş. H. Apaydın: "Halkımızın, köylümüzün, gerilikten karanlıktan kurtulması bazı çevrelerin işine gelmedi... Bin bir iftira ile köy enstitülerini kapadılar. "diyor. Eyüp Yaşarın yorumu da benzer doğrultuda: "1950 seçimiyle hız kazanan karşı devrim hareketi ve onların dış kaynaklı ortakları yıktı. Toprak ağaları, mütegalibe, aşiret reisleri ve onların temsilcileri olan siyasi kadroların onlara verdiği bir ödün oldu, köy enstitülerinin yıkılışı." Söyleşilerin dili oldukça yalın, akıcı. Yazar, söylediği aydınların fotoğraflarını da serpiştirmiş söyleşi aralarına; bu anılara somutluk kazandırmış.

Sizce köy enstitüleri yeniden açılabilir mi, sorusunu Naciye Makal (s. 102): "Hakkı Tonguç; "Adı değişik de olsa Köy Enstitüleri tekrar açılabilir." diyor. Bence de açılabilir." diye yanıtlıyor. Bu görüşe katılmamak mümkün değil.

Bize Gelen Kitaplar

- 1- İsmihan Şirin; "Güneşli Günler" (15 adet)
- 2- Zeki Ergül; "Kör Makas" (10 adet)
- 3- Söyleşi Yaşar Seymen; "Tarihin Deltasına Yolculuk Sina Akşin kitabı"
- 4- Süleyman Çalıskan; "Halit Ziya Topluluğu" (10 adet)
- 5- Arif Baş; "Tekne Kazıntısı"
- 6- Bekir Özgen; "Eğitim Diye Diye" (40 adet), "Türkiye'de Paralı Eğitim" (25 adet)
- 7- Prof. Dr. Muammer Aksoy; "Atatürk'ün Laik Hukuk Devleti"
- 8- Mehmet Ali Eren; "Bir Eğitimcinin Düşünce ve Anıları" 2. Kitap (10 adet)
- 9- Cihandar Arıkan; "Dilin Kemiği...?" (20 adet) "Toplumun Sacayakları" (20 adet)
- 10- Mustafa Gazalçı; "Paralı Eğitim Tuzağı"
- 11- M. Güner Demiray; "İzler", "Gülü Kucaklar Bu Ayna", "Gülmira", "Toprağın Türküsü", "Kuşları Düşünmek", "Halk Çiçekleri", "Dallar ve Gökler", "Köylerimizden Yansımalar"
- 12- Cavit Binbaşoğlu; "Eğitim Yöneticiliği", "Genel Öğretim Bilgisi", "Rehberlik", "Endüstri Psikolojisi", "Ölçme ve Değerlendirme", "Müzakere ve Pazarlık"
- 13- Egetan Bas. Yay. Ltd. Şti.'nin bize gönderdiği YKKED'nin yayınları arasında yer alan kitaplar; "Talip Apaydın'a Armağan", "Bilge İmeci (Dr. Engin Tonguç'a 80 yaş armağanı)", Mustafa Necati ve Cumhuriyet Eğitim Devrimi", "Bir Eğitim Devrimcisi - İsmail Hakkı Tonguç"

Şiir Köşesi

ANITLA BEYİN

Mustafa Balbay

La Fontain'e sözümüz yok
Dersinde haklı
Ama ister istemez
Anıtta kalıyor insanın aklı

Kimi anıtlar, yanıttır
Pek çok şeye kanıttır
Her beyin aynı işleve sahip olmaz.
Düşünmeyen beyin ne işe yarar?
Hiç... Döner dolaşır yönünü arar.
Ancak salata olur böyle bir beyinden.
Ayı da beğenmez onu, çıksa gelse inden.
Asıl olan beyin değil, onun işlevi der.
Beyin kıvrımları binlerce düşüncenin evidir.

İşte beynini kullananlar anıtta bir şey arar.
Diyelim ki kocaman bir anıt,
Büyük bir ulusal kahraman,
Eliyle ileriye gösteriyor.
Beynini salata olarak kullananlar,
Kahraman eline bakar.
Beynini düşünmek için kullananlar,
Elin gösterdiği yere bakar”

KÖY ENSTİTÜLERİ VE ÇAĞDAŞ EĞİTİM VAKFI

Mithatpaşa Cad. 62/21 Yenişehir / ANKARA

Tel&Faks: 0312 425 24 68 - Tel: 0312 419 36 34

<http://www.koyenstitulerivakfi.org.tr>

Yayının Adı	Köy Enstitüleri
Yayının Türü	Yaygın Süreli Yayın
Yayın Şekli	2 Aylık - Türkçe
Yayın Sahibi	Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Adına ERDAL ATICI
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü	ALİ KINACI
Yayın İdare Adresi	Mithatpaşa Cad. 62-21 YENİŞEHİR / ANKARA
E-Mail	kevakfi@gmail.com
Basım Yeri	Merdiven Reklam Tanıtım
	GMK Bulvarı Özveren Sk. No: 13/14 DEMİRTEPE - ANKARA
	Tel: 0312 232 30 88 • merdivenreklamtanitim@gmail.com